

BİZE
YÖN VEREN
METİNLER
IV

BÜYÜK YÜZLEŞME
(...1606-1923)

Derleyen: Alev Alath
Seri Editörü: Prof. Dr. Ömür Ceylan
4. Cilt Editörü: Prof. Dr. Ömür Ceylan

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

2024

Kapadokya Üniversitesi Yayınları: 94
Tarihe Yön Veren Metinler Serisi: 17 (4. Cilt)

ISBN: 978-605-4448-93-7 (C. 4)
978-605-4448-89-0 (Tk)

1. Basım: Ağustos 2021

© Eylül 2024

BİZE YÖN VEREN METİNLER - IV

Derleyen: Alev Alatlı

Seri Editörü: Prof. Dr. Ömür Ceylan

4. Cilt Editörü: Prof. Dr. Ömür Ceylan

© Copyright, 2024, KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Sertifika No: 43348

Kapadokya Üniversitesi tarafından yayımlanan basılı, elektronik veya diğer formatlardaki bilimsel yayınlar, sempozyum bildirimleri ve ders içeriklerine ait bütün haklar Kapadokya Üniversitesine aittir. Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında, Kapadokya Üniversitesinin yazılı izni olmaksızın yayının tümünün elektronik, mekanik veya fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Son Okuma: Gökçe Demirelli

Kapak Tasarım: Elif Çepikkurt

Sayfa Tasarım: Çelebi Şenel

Baskı ve Cilt: Bizim Büro (Sertifika No: 42488)

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Bu kitap Kültür ve Turizm Bakanlığı katkılarıyla hazırlanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteği ile hazırlanan bu projenin içeriği hiçbir surette Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın görüşlerini yansıtmamakta olup, içerik ile ilgili tek sorumluluk Alev Alatlı Eğitim ve Sağlık Vakfına aittir.

Alatlı, A. (Der.), Ceylan, Ö. (Seri Ed. ve Ed.), (2024), *Bize Yön Veren*

Metinler (Cilt 4). Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi Yayınları.

1. Baskı, 743 s, 16,5 x 23,5 cm.

ISBN: 978-605-4448-93-7 / 978-605-4448-89-0 (Tk)

Anahtar Sözcükler: 1. Osmanlı Kültürü, 2. Osmanlı Sanatı, 3. Osmanlı Edebiyatı, 4. Sefaretname, 5. Hatırat.

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir

yayinevi@kapadokya.edu.tr

kapadokyayayinlari.kapadokya.edu.tr

0(384) 353 5009

www.kapadokya.edu.tr

İÇİNDEKİLER

Cilt IV Büyük Yüzleşme (1606-1923/I)

Edisyon Notları.....	25
Kısaltmalar	27

HUKUK, MALİYE, BÜROKRASİ VE RESMÎ YAZIŞMA GELENEĞİ

Ramazaniye Dağıtımı Hakkında Hüküm	33
Kudüs Rum ve Latin Kiliseleri Arasındaki Anlaşmazlığa Dair Ferman	34
Kızılbaş Cariyelerle Nikâh Hakkında Fetva	36
Ehl-i Sünnet ile Kızılbaş'ı Fark Etmek İçin Verilen Fetevâ-yı Şerife Suretidir	37
Ehl-i Sünnet ile Kızılbaş'ı Ayırmak İçin Verilen Fetvadır	38
YENİLEŞME DÖNEMİ OSMANLI DOKÜMANTASYON TARİHİ	
(Yahya Kemal Taştan)	41
ANAYASA İDARİ-MALİ HUKUK BÜROKRASİ	49
Müteferrika Matbaasının Açılışına Dair Fetva ve Ruhsat	49
Fetvâ.....	49
Divan Hükümü.....	50
Mukaddes Topraklara Hizmet ve Hacıların Güvenliği	51
Küçük Kaynarca Antlaşması	53
Faiz Batağındaki Aynaroz Ruhbanları ve Osmanlı Hukuku	56
III. Selim'in Fransa Kralı XVI. Lui ile Mektuplaşması	58
Napolyon Bonapart'ın Mısır Halkına Beyan-nâmesi	60
Kahire Sakinlerine Beyan-nâme	61
Napolyon'un Mısır Fetih-nâmesi	61
Sened-i İttifak	62
Yeniçeri Ocağının Kaldırılmasına İlişkin Ferman	65
İlk Gazete Takvim-i Vekâyi'nin Önsözü	67
Baltalimanı Anlaşması	69
AİLE HUKUKU	71
Boşanma Hukukuna Dair Örnek Fetva ve Hükümler	71
Fetva (25 Haziran 1690).....	71
Afife Hatun ve Ali Paşa-zâde Ahmed Beğ'in Anlaşmalı Boşanma Davası (12 Aralık 1727)	71

Emine ve Yusuf'un Davası (31 Mart-9 Nisan 1771).....	72
İsteyerek Çocuk Düşürenler Hakkında Ferman	72
Yüksek Başlık Parasına Devlet Müdahalesi	74
Üç Talakla Boşandıktan Sonra Nikâha Dair Hüküm	76
7 Ekim 1845 Tarihli Meclis-i Vâlâ Kararı	77

ASKERÎ TARİH

Donanma-yı Hümâyûn Emir-nâmesi	81
17 Ekim 1669 Tarihli Ferman	81
Donanmanın İhtiyaçları ve Giderleri (Hezarfen Hüseyin Efendi).....	83
Atıcılar Kanun-nâmesi	84
Ümmü'l-Gazâ (Bayramoğlu Ali Ağa).....	87
Yazılış Sebebi.....	87
Kale kuşatması, Hendek Kazımı, Humbara.....	88
Ehl-i İslam Dilaverlerine Emr-i Şerif (1773)	89
Usûl ü Fenn-i Harb	91
Savaş Sanatı.....	92
Karaya Asker Çıkarma	93
Etrafi Siperler İle Çevrilen Çadır-Ordugâhlar	93
Ambarlar	94

SİYASET-NÂME ISLÂHÂT-NÂME VE LÂYİHALAR

Kitâb-ı Müstetâb	97
Yazılış sebebi.....	97
Sadrazam ve Sâir Devlet Erkânına Din ve Devlet İşlerine Dair Yedi Soru.....	97
Kanûn-nâme-i Sultânî li Aziz Efendi	100
Kürdistan Beylerinin Durumu	101
Risaleler (Koçi Bey).....	102
Yönetimde Bozulmanın Nedeni.....	102
Halkın Durumu.....	103
Para Basımında Dikkat Etmesi Gereken Hususlarla İlgili Sultan İbrahim'e Tavsiye	104
İlmiye Hakkında Sultan İbrahim'e Tavsiyeler	105
Düstûrü'l-Amel li-İslâhi'l-Halel (Kâtip Çelebi).....	106
Yazılış Sebebi.....	106
Devlet Yapısında Bozulma; Bütçe Açığı ve Askerin Çokluğu	
Bunalımının Çözümü.....	107
Telhîsü'l-Beyân fî Kavânin-i Âl-i Osmân (Hezarfen Hüseyin Efendi).....	109
Yazılış Sebebi.....	109
Yavuz Sultan Selim'e Dair	110
Nesâyihü'l-Vüzerâ ve'l-Ümerâ (Defterdar Sarı Mehmed Paşa)	111

Yazılış Sebebi.....	112
Adaletle Hükmetme.....	112
Rüşvet	112
Usûlü'l-Hikem fi Nizâmî'l-Ümem (İbrahim Müteferrika).....	114
Yazılış Sebebi.....	115
Coğrafya İlmi.....	116
Penah Efendi Mecmuası	118
Yazılış Sebebi.....	118
Askerler Hakkında	118
Koca Sekbanbaşı Risalesi	120
Yazılış Sebebi.....	120
Nizâm-ı Cedid'in Yeniçerilere Karşı Üstün Yönleri.....	121
İrad-ı Cedid Hazinesi	123
Nizam-ı Cedid Layihaları	124
Ordunun Düzeni Hakkında Yusuf Paşa'nın Raporu	124
Ordunun Düzenine Dair Tatarcık-zâde Abdullah'ın Teklifleri.....	125
Ordunun Durumu Hakkında Abdullah Birri Efendi'nin Raporu	125
Hacı İbrahim Efendi'nin Orduyla İlgili Raporu.....	126
Sun'î Efendi'nin Ordu Hakkındaki Raporu	127
Asker Yevmiyesiyle İlgili Firdevs Efendi'nin Raporu	127
Topçu Nizamıyla İlgili Defterdar Şerif Efendi'nin Raporu.....	128
Topçu ve Sür'at Topçuları Hakkında	128
Sipah ve Silahdar Ocaklarıyla İlgili Hacı İbrahim Efendi'nin Raporu.....	128
Humbaracı ve Lağımçı Ocakları Hakkında Defterdar Şerif Efendi'nin Raporu.....	129
Fransız Brentano'nun raporu.....	129
Lâyihalar (Ahmet Cevdet Paşa)	129
Osmanlı Devleti'nin Dayandığı Dört Direk	129
Reşit Paşa'nın Rusya'ya Karşı Turan Konfederasyonu Kurma Teşebbüsü	131

KRONİKLER

Zübdetü't-Tevârih (Sâfi Mustafa)	135
Yazılış Sebebi.....	135
I. Ahmed'in Namaz Konusundaki Hassasiyetine Dair Menkıbeler	135
Şehzade Osman'ın Doğumu ve İstanbul'da Yapılan Şenlikler	136
Musîbet-nâme (Hüseyin Tuği)	137
II. Osman'ın Katli	137
Hasan Bey-zâde Târîhi	140
Haçova Meydan Savaşı	140
IV. Murad'ın Revan Önlerine Varıp Kaleyı Kuşatması	141
Peçevî Târîhi (Peçuyulu İbrahim)	142
Kuyruklu Yıldız	143

Makbul İbrahim Paşa'nın Hikâyesi.....	143
İstoyni Belgrat'ın Elden Çıkışı ve Tabur Savaşı.....	143
IV. Murad'ın Kişiliği.....	145
Hafız Ahmed Paşa'nın Katli.....	145
IV. Murad'ın Mertçe Bir Davranışı.....	146
Fezleke (Kâtip Çelebi).....	146
Celali Cennet-karioğlu'nun Sonu.....	146
Hafız Ahmed Paşa'nın Bağdat Kuşatması Esnasında Askerin İsyanı.....	147
Kahvehanelerin Kapatılıp Tütünün Yasaklanması.....	148
Revan Kalesi'nin fethi.....	148
Ravzatü'l-Ebrâr ve Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr (Karaçelebi-zâde Abdülaziz Efendi)....	150
Acem Elçisinin Gelişi ve Emirgüneoğlu'nun İdamı.....	150
Sultan İbrahim'in Katli.....	150
Saray-ı Enderun Topkapı Sarayında Hayat (Ali Ufki Bey).....	152
Saray Müzikhanesi ve Türklerde Müzik.....	152
Hazine Odası.....	153
Padişahın Yemeği.....	153
Falaka Cezası.....	154
Sahaifü'l-Ahbâr (Müneccimbaşı Ahmed b. Lütfullah).....	154
Edirne'nin Başkent Oluşu.....	155
Yıldırım Bayezid'in İçkiye Tevbesi.....	155
Karaman Seferi ve İstanbul'daki Aksaray Mahallesi'nin Kurulması.....	156
Şehzade Mustafa'nın Katli.....	156
Kapıkulunun İsyanı.....	156
Köprülü Mehmed Paşa'nın Vefatı ve Oğlu Fazıl Ahmed Paşa'nın Veziriazam Olması.....	157
Kamaniçe Kalesi'nin Fethi.....	157
Zeyl-i Fezleke (Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa).....	158
Osmanlı Tarihinin Tek Recm Vakası.....	158
Divan Toplantılarının Yeniden Dörde Çıkarılması.....	159
Nusret-nâme (Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa).....	160
Yazılış Sebebi.....	160
Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Katli.....	160
Büyük Deprem.....	161
Tarih-i Naîmâ (Mustafa Naîmâ).....	162
Naîmâ'ya Göre Tarihçinin Uyması Gereken İlkeler.....	162
Öldürüldükten Sonra Kösem Sultan'ın Mallarına El Konulması.....	164
İstanbul Tarihi (Eremya Çelebi Kömürçüyan).....	166
Eminönü.....	166
İstanbul Fırınları.....	167
Topkapı.....	167
Elekçi Dede Türbesi.....	167

Esirler ve Esir Pazarı	168
Tarih-i Râşid (Râşid Mehmed Efendi)	169
Damat Ali Paşa'nın Şehadeti ve Petervaradin Bozgunu.....	169
Destârî Sâlih Tarihi	171
Patrona Halil'in Katli	171
Tahkik ve Tefvik (Râgıp Paşa)	173
Yazılış Sebebi, Adı ve İçeriği	173
Hülâsatü'l-İ'tibâr (Ahmed Resmi)	175
Yazılış Sebebi ve Adı	175
Rusya ile Savaşı Uzatan Devlet Adamları Hakkında	177
Âsım Tarihi (Mütercim Âsım Efendi)	178
Filozoflar ve Fransız Devrimi.....	178
Mür'î-t-Tevârih (Şem'dânî-zâde Süleyman Efendi).....	180
Beşinci Mezhep Tartışması	180
Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâikü'l-Ahbâr (Vâsıf)	182
Tatar'ın Durumu	182
Fezleke-i Nasihat-i Kuşmânî (Ubeydullah Kuşmânî)	184
Kabakçı Mustafa Risalesi.....	184
Üss-i Zafer (Sahhaflar Şeyhi-zâde Esad Efendi)	186
Bektaşiler ve Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılması	187
Şânî-zâde Tarihi	189
Tarih İlmine Dair	189
Tarih-i Lutfi (Ahmed Lutfi Efendi).....	191
Tarihçinin Karşılaştığı Güçlükler ve Beklentileri.....	191
Vakanuvislik.....	192
Târih-i Atâ	193
Yazılış Sebebi.....	194
Netâyicü'l-Vukû'ât (Mustafa Nuri Paşa).....	195
Yazılış Sebebi.....	196
Devlet İleri Gelenleri Hakkında.....	196
Târih-i Devlet-i Osmaniyye (Hammer)	198
Küçük Kaynarca Antlaşması Türk Tarihi İçin Ne İfade Eder?	198
Târih-i Cevdet (Ahmet Cevdet Paşa)	201
Hükümetlerin Tavırları ve Çeşitleri.....	201
Ma'rûzât (Ahmet Cevdet Paşa).....	202
Vatan Uğruna.....	202
Tezâkir (Ahmet Cevdet Paşa)	204
Mustafa Reşid Paşa ve Diplomasi Yöntemi.....	204
İstanbul'da Yarım Asırlık Vekâyi-i Mühimme (Basiretçi Ali Efendi)	205
Tarih yahut Güft u Gû	205
Geçen Asırda Devlet Adamlarımız (Ali Rıza - Mehmed Galib)	207
Uryanî-zâde Ahmed Esad Efendi	207

Gök Bayrak (Leon Cahun).....	209
Lâle Devri (Ahmet Refik Altınay).....	211
Tesâvîr-i Ricâl (Ahmet Refik Altınay).....	213
Pâyitaht'ta Cuma Namazı Yasağı.....	213
İki Komite İki Kıtâl Kafkas Yollarında (Ahmet Refik Altınay).....	215
Anadolu'da Açlık, Sefalet Ve Ölüm.....	215

SEFÂRET-NÂMELER

Viyana Sefareti Takriri (Zülfikar Ağa).....	221
Elçi Olarak Tayin Edilmesi.....	221
Avusturyalı Serdarın Huzurunda.....	221
Zülfikar Ağa'nın Barış Teklifine İmparatorun Cevabı.....	223
Viyana Sefareti (Seyfullah Ağa).....	224
Viyana'ya Varış ve İlk Münasebetler.....	224
İmparatorun Ölümü.....	226
Paris Sefaret-nâmesi (Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi).....	226
Fransa'da Kadınlara Gösterilen İtibar.....	227
Gel-Git Hakkında.....	227
Opera.....	227
Versay Sarayı.....	228
İran Sefaret-nâmesi (Dürrî Ahmed Efendi).....	230
Safevi Şahı III. Tahmasb'ın Huzurunda.....	231
Şah ve Ülkesinin Tasviri.....	232
Rusya Sefaret-nâmesi (Mehmed Emnî Efendi).....	233
Moskova.....	234
Petrekhof Mesiresi.....	234
Viyana Sefaret-nâmesi (Mustafa Hattî Efendi).....	235
Opera.....	236
Rasathane ve Elektrikle Tanışan Osmanlı Elçisi.....	237
Viyana ve Berlin Sefaret-namesi (Ahmed Resmî Efendi).....	238
Avusturya'nın Yönetim Şekli.....	239
Viyana.....	239
Leh Ülkesi.....	240
Berlin.....	240
Nemçe Sefaret-nâmesi (Ebubekir Ratıp Efendi).....	242
Balo.....	243
Opera, Komedy ve Tragedya.....	243
Dil Akademisi.....	244
Londra Sefâret Takriri (Yusuf Âgâh Efendi).....	245
Kralın Huzurunda.....	245
Paris Sefaret-nâmesi (Seyyid Ali Efendi).....	247

Toulon Tersanesi	247
Fransa	248
İtalya Seyahat-nâmesi (Sadık Rıfat Paşa)	249
Milano	250
Comoda "Muhteşem Süleyman" Tasvirini Ziyaret	251
Pisa	251

ESÂRET-NÂME HÂTİRÂT VE GÜNLÜKLER

Asiye Hatun'un Rüya Defteri	255
Şeyhle Nikâh Rüyası	255
Rüyada Peygamberle Nikâhlanması	255
Bir Başka Peygamber Rüyası	256
Sohbet-nâme (Seyyid Hasan)	256
Oğlunun Vebadan Ölümü	256
Deniz Kenarında Gezinti ve Ziyafet	257
Gündelik Hayat	257
Hatıralar (Niyâzi-i Mısri)	257
İzni Olmadan Camilerde Hutbe Okutan II. Mustafa	258
II. Mustafa'nın Yahudi Soyundan Olduğu ve Tahta Kırım Hanı'nın Geçmesi Gerektiği	258
Ölüp Ölüp Dirildiği Hakkında	258
Haltercümesi (Şeyhülislam Feyzullah Efendi)	259
Vani Mehmed Efendi'nin Hayatına Etkisi	259
İlk Şeyhülislamlığından Azli ve Sürülmesi	260
Esâret-nâme (Temeşvarlı Osman Ağa)	260
Zindanda Hayat	261
Esarete Aşk	261
Cerîde (Telhîsî Mustafa Efendi)	262
Amasya'da Bir Gezinti	262
Diyarbakır Hakkında	262
Bayezid'de Bir Kız Çocuğunun Kaybolması	263
Sadabad'a Dair	263
Pahalılıktan Şikâyet	263
Havadisü Dımışk el-Yevmiyye (Ahmet Bedirî)	263
Pahalılıktan Yakınma	264
1759 Şam Depremi	264
Rûz-nâme (Molla Mustafa)	265
Hristiyanlara Zulüm ve Allah'ın Cezası	265
Veba Salgını	266
Kuraklık	266
Saraybosna'da 1788 Yangını	266

Ceride (Hafız Mehmed bin Süleyman).....	267
İngiliz Donanmasının Boğaz'a Demirlemesi.....	267
Üsküdar'da Çete Savaşı.....	267
Gümrükçü Hasan Ağa'nın Vefatı.....	267
Silahtara ve Eşine Beddua.....	267
İstanbul'da Kıtık.....	268
Bir Sihirbazın Öldürülmesi.....	268
Beyoğlu'nda Yangın.....	268
Letaif-i Enderun (Çuhadar İlyas Ağa).....	268
Enderun'da Bulaşıcı Hastalık.....	269
Yenisarayda Bayram Töreni.....	269
Şehzadelerde Çiçek Hastalığı.....	269
Talimde Atış Kazası.....	269
Tabşıra (Akif Paşa).....	270
İstefenaki ve Bonsonbi'nin İhmalkârlığı, Pertev Paşa'nın Düşmanlık ve Öfkesi.....	270
Aşçı Dede'nin Hatıraları (Aşçı İbrahim Dede).....	273
Süleymaniye Rüştüyesi.....	274
Erzurum Yolunda.....	274
Târihçe-i Vak'a-i Zağra (Hüseyin Raci Efendi).....	275
Garip Bir Olay.....	275
Eski Zağra'da Rus İşgali.....	275
Camide Yapılanlar.....	276
Seyahat Jurnalı (Direktör Âli Bey).....	276
Kelek.....	277
Bağdat'ın Ziyaretgâhları.....	277
Bombay Limanı ve Şehri.....	277
Hindular.....	278

DİN VE DİN KAYNAKLI LİTERATÜR

KURAN MEAL TEFSİR	281
Karabaş Tecvidi (Abdurrahman Karabaşı).....	281
Harflerin Çıkış Yerleri (Mahâric-i Hurûf).....	281
Harflerin Sıfatları (Sifât-ı Hurûf).....	281
Sesi Uzatan Harfler (Hurûf-ı Med).....	281
İhfâ, İzhâr, İklâb, İdgâm-ı Maa'l-ğunne, İdgâm-ı Bilâğunne, Kalkale, Lafzatullâh, Sekte.....	282
Tibyân Tefsiri (Ayntabî Mehmet Efendi).....	282
Fâtiha Suresi (1-2. âyetler).....	282
Rûhu'l-Beyân (İsmail Hakkı Bursevî).....	287
Fatiha 1.....	287
Enfal 2.....	288

Ra'd 28	288
Alak 4.....	289
İhlas 1.....	290
HADİS	291
Keşfü'l-Hafâ (Aclûni)	291
Mukaddime.....	291
“ İlmî Çin'de de Olsa Talep Edin. Çünkü İlim Talep Etmek Her Müslüman'a Farzdır.”	292
“ Cennet, Annelerin Ayakları Altındadır.”	293
“Allah Bana Yeter; O, Ne Güzel Vekildir.”	293
“Sen Olmasaydın, Eğer Sen Olmasaydın Felekleri (Âlemleri) Yaratmazdım.”	294
FIKİH	295
Mecma'ü'l-Enhur fî-Şerhi Mülteka'l-Ebhur (Şeyhî-zâde)	295
AKÂİD - İLMİHAL	298
Mızraklı İlmihal	298
Kelime-i Şehâdet	298
Ahkâm-ı Şer'iyye.....	298
Tafsîli İman	299
Merahu'l-Ma'âli fî-Şerhi'l-Emâli (Mütercim Âsım)	299
SİYER	303
Kıyas-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ (Ahmet Cevdet Paşa)	303
Cengiz'in İslâm Ülkelerine Saldırması	303
TASAVVUF AHLAK	307
Menâkıb-ı Kethüdâzâde Ârif Efendi (Emîn Efendi)	307
Dergeh-nâme	307
Tibyânu Vesâilî'l-Hakâik (Harîrizâde Kemâleddin Efendi)	310
Önsöz.....	310
Zikir	310
Biat ve Söz Almak	311
Hırka Giydirmek.....	311
İzin ve İcazet Vermek	312
İstanbul Tekkeleri Silsile-i Meşâyih (Zâkir Şükrü Efendi)	312
Kocamustafapaşa Tekkesi.....	313
Balat Tekkesi	313
Merkez Efendi Tekkesi	313
Himmet-zâde Tekkesi.....	313
Nureddin'in Tarikatinden Hâcegî Tekkesi.....	314
Çırakçı Tekkesi	314
Ömer Hulusi Tekkesi.....	314
Mirahur Tekkesi	314
Ordu Şeyhi Tekkesi.....	314
Kefeli Tekkesi	314

Çene-zâde Tekkesi	315
Mehmed Paşa Tekkesi	315
Abdal Yakub Dede Tekkesi	315
Şeyh Seyyid Resmî Tekkesi	315
Aydinzâde Tekkesi	315
Tahir Ağa Tekkesi	316
Şeyh Hamza Efendi Tekkesi	316
Uşşakî Tekkesi	316
Hulvî Efendi Tekkesi	316
Remlî Tekkesi	316
Mecmû'a-i Tekâyâ (Bandırmalızâde Ahmed Münîb Efendi)	317
Ayın Günü Cuma Olan Tekkeler	318
Ayın Günü Cumartesi Olan Tekkeler	318
Ayın Günü Pazar Olan Tekkeler	319
Ayın Günü Pazartesi Olan Tekkeler	319
Ayın Günü Salı Olan Tekkeler	320
Ayın Günü Çarşamba Olan Tekkeler	320
Ayın Günü Perşembe Olan Tekkeler	321
Tomâr-ı Turuk-ı Aliyye (Sadık Vicdani)	321
Sûfî ve Tasavvuf	322
Melâmîlik	322
Halvetiyye Silsile-nâmesi	323

BİLİM

Tertîbü'l-Ulûm (Saçaklı-zâde Mehmed Efendi)	327
Mukaddime	327
MATEMATİK	330
Hisâb el-Küsûr (İsmail Gelenbevî)	330
Cebir ve Mukabele Yoluyla Bilinmeyenin Bulunması Hakkında	330
Tercüme-i Usûlü'l-Hendese (Hüseyin Rıfkı Tamânî)	333
Gözlemler ve İtirazlar (Geometri)	333
Mecmûa-i Ulûm-i Riyâziyye (Başhoca İshak Efendi)	336
Sayma ve Rakamla Yazma	336
Kâmus-ı Riyâziyât (Salih Zeki)	338
Âsâr-ı Bâkiye (Salih Zeki)	340
Doğuda Trigonometri Biliminin Doğuşu	341
ASTRONOMİ	341
Secencelü'l-Eflâk fi-Gâyeti'l-İdrâk (Tezkireci Köse İbrâhim Efendi el-Zigetvârî)	343
Mukaddime	343
Tercüme-i Zîc-i Lalande (Müneccimbaşı Hüseyin Hüsni)	345
Ortalama Zamandan Gerçek Kavuşum ve Karşı Konum Zamanının Çıkarılması	346

FİZİK	347
Füyûzât-ı Mıknatısiyye (İbrahim Müteferrika)	347
Yer Kürenin Hareketi ve Sapma Açısı.....	348
Risâle-i Hikmet-i Tabîiye (Yahya Naci Efendi)	349
Düşen Cismin Hızının Artış Oranı	350
Fırlatılan Cismin Yükselmesi Sırasında Hızının Azalma Oranı	351
İlm-i Cerr-i Eskâl (Bostânîzâde Mehmed Tahir Paşa).....	352
Mekanik Bilimi.....	352
Usûl-i Hikmet-i Tabîiye (Mehmet Emin Derviş Paşa)	354
Serbest Düşme Hareketi.....	354
İlm-i Hikmet-i Tabîiye (Antranik Gircikyan).....	357
Maddenin Yapısı, Kuvvet, Hareket	357
KİMYA	360
Mecmûa-i Ulûm-i Riyâziyye (Başhoca İshak Efendi)	360
Yanıcı Maddeler İliminde Doğal Ateşin Mahiyeti, Niteliği ve Özellikleri.....	360
Ateşin Eylem ve Etkileri	361
Kimyâ-yı Tıbbî (Kırımli Aziz Bey)	361
Kimya Deneylerinde Kullanılacak Aletler	362
ZOOLOJİ - BOTANİK - JEOLJİ	365
İlm-i Tabakâtü'l-Arz (Ruşuklu Mehmed Ali Fethi).....	365
Jeoloji.....	365
İlm-i Hayvânât ve Nebâtât (Mehmed Salih Efendi)	366
Botanik	366
COĞRAFYA	368
Tuhfetü'l-Kibâr fî-Esfâri'l-Bihâr (Kâtib Çelebi).....	368
Mukaddime.....	368
Kürenin Açıklaması	369
Harita ve Pusula	369
Seyahat-nâme (Evliya Çelebi).....	370
Kasımpaşa	370
Tuhfetü'l Haremeyn (Nâbî).....	374
Mısır Yolunun Amansız Kumları.....	374
Mısır Topraklarının Özellikleri.....	375
TIP VE ECZACILIK	377
Teşrih-i Ebdân ve Tercümân-ı Kibâle-i Feylesofân (Şirvânlı Şemseddîn-î İtâki) ..	377
Kalp Anatomisi.....	377
Kalp Boşluğunun Anatomisi	378
Meme Anatomisi.....	378
Yemek Borusu Anatomisi	378
Mide Üstü Yağ Dokusu Anatomisi	379
Enmûzecü't-Tıb (Emir Çelebi).....	380
İçme Suları	380

Müfredat-ı İsa Efendi (Sakızlı İsa).....	382
Âtrilâl, Ârgıs, Âlisen	382
Resâilü'l-Müşfiye fi-Emrâzi'l-Müşkile (Hayâtî-zâde Mustafa Feyzî)	384
Frenji Hastalığı, Belirtileri ve Tedavisi	384
Tercüme-i Akrabadin Meliku (Nüh Efendi).....	387
Peynir şekeri macunu, Macun, Üç Sandal Macunu, Küstînû Macunu, Latîfkânta Lilerâzi Macunu, Şînkânte Macunu, Demir Pası Macunu.....	387
Risâle-i Fezziyye fi-Lugati'l-Müfredâti't-Tıbbiyye (Ebulfeyz Mustafa Efendi)	389
Mey-bih, Meybuhtec, Meys, Meysûn, Mıgnâtis, Mınah, Mısbâhü'r-rûm, Mısır Baklası, Mışk, Mi'â, Mi'a, Midâd, Mihenk Taşı, Milh, Milh-i Efâ'î, Milh-i Mahtûm, Milh-i Sinî, Miltâ, Mînâ, Mir'ızzâ, Mirrih, Mirrih, Mirrûs, Mis, Misk, Misket Alması, Miskü'l-cinn, Misvâk, Misvâk Ağacı, Mişmiş, Mizmârü'r-Râ'î, Mû, Mugâs, Muhallebi, Muhh, Muhh, Muhit, Muhlis, Mukl, Mukl-ı Mekkî, Mûm, Mûmiyâ.....	389
Mir'âtü'l-Ebdân fi-Teşrihi A'zâi'l-İnsân (Şânîzâde Atâullah Mehmed Efendi).....	392
Beynin ve Bölümlerinin Disseksiyonu	392
Kolera Risalesi (Mustafa Behçet Efendi)	396
Hezâr Esrâr (Mustafa Behçet Efendi).....	398
Mukaddime.....	398
Nevruz İnançları ve Tahviliyye Macunu	399
Güneş Aslan Burcu'na Girdiğinde Ziraat.....	399
Meteorolojik Tahminler	399
Mıknatis ve Keçi Kanı.....	399
Mebâdi-i Fenn-i Rüşeym (Ali Vehbi Türküstün)	400
Genel Embriyoloji	400
KELAM FELSEFE	
Terceme-i Mukaddime-i İbn Haldûn (Pîrî-zâde Mehmed Sâhib Efendi)	403
Pîrî-zâde'nin Önsözü	403
İbn Haldûn'un Önsözü	404
MANTIK	407
el-Burhân fi-İlmi'l-Mantık ve Fenni'l-Mizân (Gelenbevî İsmail Efendi)	407
Mantık, Düşünme (Nazar), Delâlet, Müfred ve Mürekkeb, Mecaz, Önerme, Râbita, Tenâkuz (Çelişki), Delîl, Kıyâs, Nazariyyât	407

KÜLTÜR-SANAT

MİMARİ	413
Hadikatü'l-Cevâmî' (Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî).....	413
Kemankeş Mustafa Paşa Medresesi Mescidi	413
Ahîzâde Câmii.....	414
Gülşenî Tekyesi Mescidi.....	415
Fâtıma Sultân Câmii	416

Şeyh Davud Mescidi	417
MUSİKİ	418
Mecmua-i Sâz u Söz (Ali Ufkî Beg)	418
Güfteler	418
İlaçlar	419
Güfte Mecmuası (Hâfız Post)	420
Rehavi Faslı Semâî, Sabâ Faslı Nakış Evfer Şeştari, Hüseyinî Faslı Remel, Hüseyinî Faslı Darbîfetih, Hüseyinî Faslı Semâî, Nevâ Faslı Evfer, Nevâ Faslı Varsağı, Bayatî Faslı, Arazbar Faslı Devrirevân Şarkı, Acem Faslı Devrirevân Şarkı	420
Kitâbu İlmî'l-Mûsikî alâ Vechî'l-Hurûfât (Dimitri Kantemir)	421
Musiki Perdelerinin İşaretleri	422
Musiki İlmine Giriş	422
Bize Göre Makamların Sayıları ve Adları	423
İnce Sesli Perdelerdeki Makamlar	423
Görünüşte (Sözde) Makamlar	423
Terkîbler	423
Musikide Hoşlanıp Uyuşma ve Ters Düşüp Çatışma	423
Eskilere Göre Musiki Edvârı	424
Musikîde Usûlün Vezin ve Rakama Göre (Tesbit ve İcrâsının) İlmî	424
Türlere Göre Musiki İcrâsı ve Fasıl	424
Atrabü'l-Âsâr (Şeyhülislâm Es'ad Efendi)	425
Mukaddime	425
İmâm-ı Sultânî İbrahim Efendi	426
İsmail Ağa	426
Hâfız Post	427
Yahyâ Çelebi	427
Hâtîme	428
Güfteler	428
İtrî Güfteleri	428
Hüseyinî, Bûselik, Eviç, Segâh, Baba Tâhir, Nakış Semai, Eviç, Irak, Kürdî, Muhalif Irak, Muhayyer	429
Yahyâ Nazîm Efendi Güfteleri	430
Arazbar, Zencir, Acem Muhammes, Bayâtî Ağır Çenber, Şehnâz Ağır Semâî, Bayâtî, Bestenigâr (Kazasker Mustafa İzzet Efendi)	430
Dede Efendi'nin Bestelediği Güfteler	431
Bestenigâr, İsfahan, Hicaz Yürük Semâî, Râst, Ferahfezâ (Abdullah Salâhî), Mâhur, Bûselik (Keçeci-zâde İzzet Molla), Şehnâz ilâhî	431
Hacı Ârif Bey'in Bestelediği Güfteler	432
Râst, Muhayyer, Hicaz, Hicazkâr, Kürdilihicazkâr, Nihâvend (Mehmed Sâdi Bey), Nihâvend (Mehmed Sâdi Bey), Nihâvend, Hicazkâr, Bayâtî Araban, Kürdilihicazkâr (Niğdeli Hikmet Bey), Segâh (Nâmık Kemâl), Nihâvend	432

Zekâî Dede'nin Bestelediği Güfteler	433
Acemaşiran, Hicazkâr Yürük Semâî, Hüzzâm Yürük	
Semâî (Enderunlu Vâsîf), Hüseyinî Aşiran, Mâhur	434
Rauf Yektâ Bey'in Bestelediği Güfteler	435
Acemaşiran İlâhî (Yunus), İsfahan Tevşih (Yunus), Yegâh İlâhî (Sadık Vicdani),	
Nevâ, Eviç, Segâh (Mehmet Emin Yurdakul), Bayâtî Arabân Büselik	
Ağır Semâî (Ahmet Avni Konuk), Bestenigâr, Sipihir,	
Rast (Esbak Reji Komiseri Nuri Bey)	435
Hoş Sadâ (İbnülemin Mahmut Kemal İnal)	436
Mukaddime	436
Abdülaziz Han	437
Ârif Bey	438
Âsım Yesârî Bey	438
HAT	440
Tuhfe-i Hattâtîn (Müstakîm-zâde Süleyman Sâdeddin Efendi)	440
Ebulfeth Sultan Mehmed Hân'ın Oğlu Sultan Bâyezîd-i Velî	440
Ahmed Şemseddîn-i Karahisârî	441
Mirza Baysungur bin Şâhruh bin Mahmûd Timurlenk	
(Gıyâseddin Baysungur)	441
Mustafa Dede Oğlu Şeyh Hamdullâh	442
Ebulfeth Mehmet Han'ın Oğlu Sultân Bayezid'in Oğlu Sultân Korkut	443
Son Hattatlar (İbnülemin Mahmut Kemal İnal)	443
Mukaddime	444
Hattatlara Dâir Yazılan Eserler - Tuhfe-i Hattâtîn	444
Abdullah Zühdi Efendi	445
Es'ad Yesârî Efendi	445
Necmüddin [Okuyay] Efendi	446
Selma Hanım	446
Cilvenaz Hanım	446
NAKKAŞLIK	447
18. Yüzyılda İstanbul Sarayı'nda Tasvir Sanatı: Levnî (Filiz Çağman)	447
Levnî ve Surnâme: Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü (Esin Atıl)	448
Şenlik Hazırlıkları	449
Şenlikte Rol Alanlar	450
Şenlikten Sahneler	450
GİYİM-KUŞAM TEŞRİFAT	452
Osmanlı Kostümleri (Octavien Dalvimart)	452
Ulemanın Reisi yahut Müderris, Kıyafetleriyle İstanbul Kadını, Arnavut,	
Derviş, İstanbullu Çengi, Nizam-ı Cedid Askeri, Sömbekili Kadın,	
Düşük Rütbeli Yeniçeri Zabiti, Sipahi, Dîvan Azası, Silahtar Ağa,	
Çavuşbaşı, Çuhadar, Boşnak, İskemle Ağası	452
Elbise-i Atıka (Jean Giovanni Brindesi)	455

Sultan İkinci Mahmud, Şeyhülislam, Kazasker, Pırpırı Esnafı, Keçeli, Piyade Topçu Yüzbaşı, Eğri Kalpaklısı, Orta Sakası, Başçavuş, Şatır, Soyтары, Elçiler Yasakçısı, Müjdecibaşı, Cüce, İç Oğlan Çavuşları, Müezzin	455
Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü (Reşat Ekrem Koçu).....	458
Açık Saçık Gezme Yasağı, Arı Resmi Nakışlı Amele Kazakları, Başmak, Bâzûbend, Civelek Peçesi, Filâr, Lâden	458
Derviş Çeyizi (Nurhan Atasoy).....	461
Minyatürlerde Türk Tarikat Giyimleri, Sarık, Destâr, Amâme, Gül, Hırka, Tennûre, Teslim Taşı, Renklerin Anlamı, Gidiş Çeyizi	461
Teşrifât-ı Kadîme (Sahhaflar Şeyhizâde Es'ad Efendi).....	464
Mevlid-i Şerîf Okunması.....	464
Dîvân-ı Hümâyûn'da Kubbe Vezirlerinin Arza Girme Törenleri.....	467
Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri (Abdülaziz Bey)	468
Doğum Öncesi Ebe Tutma ve Diğer Hazırlıklar.....	468
Mektep Cemiyeti, Cemiyet Günü Yapılanlar.....	468
Evlenme, Evlenecek Gençlere Kız Arama.....	469
Ramazan Geceleri Konaklarda Sahur.....	469
Halktan Hanımların Ev İçî Kıyafeti	470
Mendiller, Taraklar, Yelpâzeler	470
Bir Zamanlar İstanbul (Ali Rıza Bey).....	471
İftar Sofraları.....	471
YEME-İÇME KÜLTÜRÜ	473
Şifâü'l-Fuâd (Zeynelâbidîn bin Halil)	473
Yazılış Sebebi ve İçerik.....	473
Yemek Yemeye Dair	474
Su İçmeye Dair	475
Mercimek, Oğlak Eti, Tavuk Eti, Dağ Keçisi, Sülün Eti, Kefal Balığı, Peynir, İncir, Limon Ceviz, Hünnap, Patlıcan.....	475
Seyâhat-nâme (Evliyâ Çelebi).....	476
Balıkpazarı Aşçıları.....	477
Beypazarı Beğenilenleri.....	477
Timişvar.....	478
Çerkez İçecekleri.....	478
Girit Adası Yiyecekleri	478
Büyük Uştuk Yaylası	478
Dimyat	478
Menfelut	478
Hüceyze Kabilesi	479
Karış Kalesi	479
Azerbaycan, Gazan Toprakhisarı	479
Melek Ahmed Paşa'nın Mehmed Giray Han'ı Akkirman Ovası'nda Ziyafete Daveti.....	479

Sohbet-nâme (Seyyid Hasan Efendi).....	480
Sohbetler Defteri ve Yemekler.....	481
Helva Sohbetleri Defteri ve Yemekler.....	482
Ağdiye Risâlesi (Dürrizâde Nurullah Mehmed Efendi).....	483
Nohudâb, Ciğer Çorbası, Pırasa Böreği, Peynir Hoşmerimi, Helvâ-yı Âsûde, Yengem Duymasın Helvası, Badem Heriresi, Fırın Kebabı, Tarak Yahnisi, Patlıcan Kayganası, Susuz Köfte, Marmarine, Herise, Uskumru Balığı Yahnisi, Sarımsak Turşusu, İncir Hoşafı.....	483
Melceü't-Tabbâhîn (Mehmed Kâmil).....	486
Yazılış Sebebi.....	486
Ekşili Çorba, Süt Kebabı, Tatar Böreği, Pirinç Baklavası, Süngeriyiye, Medfûne, Herise (Keşkek), Kavun Dolması, Yağsız Pilav, Gülbeşeker Şemsiyesi, Sirkencebin, Balık Yumurtası Taratoru.....	487

DİL-EDEBİYAT

SÖZLÜK	493
Ferheng-i Şu'ûri (Şu'ûri Hasan Efendi).....	493
Yazılış Sebebi.....	493
Birinci Defter.....	494
İkinci Defter.....	494
Burhân-ı Kâtî' (Mütercim Asım Efendi).....	496
Âb-ı Teberistân, Ankâ, Âteş-hâtır, Bâd-horek, Çâk, Çeşm-bendek, Dîv-câme, Du Birâderân, Hâm, Hevz-i Tersâ, Kih, Mey-puhte, Nâhune, Nekş-i bî-gubâr, Nemek der Âteş Efkenden, Nemek-sûd, Nihân-hâne, Pây-ber-efkenden, Seg-i Ablak, Ser-mâmek, Siriş, Şubân-ferîb, Şutur-mûr, Tâbe-i Biryân, Tâk-ı Şeker-bûre, Yeh der Bihişt.....	496
Kâmûs Tercümesi (Mütercim Asım Efendi).....	499
'Ak'ak, Akt, 'Anâku'l-ard, Anber, Bellût, Berbat, Birtîl, Ced, Dabagtarâ, Dirâm, Durm, Edeb, Hasek, Kerbelâ, Kubh, Kurd, Muhhayt, Râtîn, Sefat, Şevhat, Vedah, Verel, Zummec.....	499
Lehce-i Osmânî (Ahmet Vefik Paşa).....	503
Mukaddime, Abdal, Arap, Çağatay, Türkmen, Esâtir, Evlâd, Ankara, Balon, Barlas, Çay, Hoten, Uğramak, Türk, Gazel, Kimız, Doktor, Çırağan, Hokkabaz, İmza, Rebat, Çeng, Lepiska, Lokanta, Opera, Tatar, Tulumbacı, Ünlenmek, Vampir, Vatoz, Bilardo, Kös, Leblebi, Manti, Oğuz Han, Aruz.....	503
Lügat-i Nâcî (Muallim Nâcî).....	506
Abdal, Afakî, Âyine-i İskender, Bahçe, Berdûş, Bravo, Cânver, Dragon, Ebû Türâb, İsrail, Kablo, Kehribâr, Matrûş, Nîlüfer Hatun, Opera, Pâdşeh, Peçete, Polîçe, Refref/refrefe, Santim, Senevî, Sfenks, Şose, Tahmîs, Taksîr, Vâfir, Vezn, Yehûdâ, Zendaka, Züleyhâ.....	507
Lügat-i Târihiyye ve Coğrafiyye (Yağlıkcızâde Ahmed Rif'at Efendi).....	509

Abdâl Mûsâ, Bosna, Hüsrev Pervîz, Septik, İlm-i Ensâb, Nedîm	510
Kâmûsu'l-A'lâm (Şemseddin Sâmî).....	512
Türk, Türkistan, Tûrân	512
Kâmûs-ı Türkî (Şemseddin Sâmî)	514
Önsöz.....	514
DİLBİLİM RETORİK	517
Miftâhu'l-Belâga ve Misbâhu'l-Fesâha (İsmail Rûsûhî Ankaravî).....	517
Yazılış Sebebi.....	517
Hakikat ve Mecâz	517
Kinâye.....	518
Bedî'	518
Mebâni'l-İnşâ (Süleymân Paşa).....	519
Dîbâce.....	519
İnşâ.....	519
Hakikat ve Mecâz	520
Kinâye	520
Belâgat-i Osmânî (Ahmed Cevdet Paşa).....	521
İcâz ve İtnâb	523
BİYOĞRAFİ	524
Hadâiku'l-Hakâik fî-Tekmiletî's-Şakâik (Nev'î-zâde Atâî).....	524
Yazılış Sebebi.....	524
Mısırlı Râsîd Takıyyüddin Efendi.....	525
Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân (Sâkıb Dede).....	526
Yazılış Sebebi.....	526
Dervîş Ahmed Lebîb Hazretleri.....	527
Vefeyât-ı Ayyansarâyî (Hâfız Hüseyin Ayyansarâyî)	528
Hacı Bayram-ı Velî.....	528
Tarih Sahibi Abdî Paşa	528
Nahîfî Süleyman Efendi	529
Şeyh Mehmed Niyâzî.....	529
Mecelletü'n-Nisâb (Müstakîm-zâdeSüleymân Sâdeddin Efendi).....	530
Mukaddime.....	530
Tâib	530
Ramazân-zâde Mehmed.....	530
Ârif.....	530
Âşık Paşa	531
Âşık	531
Sicill-i Osmânî (Mehmed Süreyyâ)	532
Ayşe Sultan.....	532
Ahmed Dâî.....	532
Ebûbekir Efendi.....	532
Ebûssuûd Mehmed el-Îmâdî Efendi.....	532

Mûsâ Ağâ.....	533
Münif Efendi.....	533
Necâtî Nuh Bey	533
Osmanlı Müellifleri (Bursalı Mehmed Tâhir).....	533
Akşemseddin	533
Gâlib Es'ad Dede	534
DİVAN EDEBİYATI	536
Heft-Hân (Nev'î-zâde Atâyî)	536
Şeyhülislâm Yahyâ Divanı	538
Gazeller.....	538
Nef'î Divanı	539
Kaside Der-Medh-i Vezîr-i Azam Murâd Paşa	539
Gazel	539
Nâ'îlî Divanı	540
Gazeller.....	540
Nâbî Divanı	541
Gazeller.....	542
Hayriyye (Nâbî)	543
Bosnalı Sâbit Dîvânı	545
Gazeller.....	545
Beyitler	546
Nedîm Dîvânı	546
İstanbul Kasidesi	547
Gazeller.....	547
Koşma	549
Koca Râgıb Paşa Dîvânı	549
Gazeller.....	549
Mesnevi Tercümesi (Nahîfî)	550
Şeyh Gâlib Dîvânı	551
Gazeller.....	552
Tercî-i Bend	553
Hüsn ü Aşk (Şeyh Gâlib)	554
Sünbül-zâde Vehbî Divanı	557
Gazeller.....	557
Lutfiyye (Sünbül-zâde Vehbî)	558
Kendi Oğluna Hitâbı	558
Kutsal Olan İlmî Faziletleri	558
İlim Konusunun Öncelik Sebebi.....	558
Yıldızların İlmî	559
Zamanın İmansızlarının Durumu.....	559
Utanma ve Tokgözlülük	559
Zulmün Yasaklanması.....	559

Keyif Vericilerden Sakınılması.....	559
Bahâr-ı Efkâr (Keçecizâde İzzet Molla).....	560
Gazeller.....	560
Mihnetkeşân (Keçecizâde İzzet Molla)	562
Kara ve Denizin Birbiriyle Savaşı.....	562
Yakarışlar İçinde Keşan'a Girişimizdir	563
Keşan İkinci İmamı'nın Hoş Hikayesi.....	563
Leskofçalı Gâlib Divanı	564
Gazeller.....	564
Hersekli Ârif Hikmet Divanı	565
Gazeller.....	566
Yenişehirli Avnî Divanı	567
Gazeller.....	567
TAŞRADAN YANSIMALAR	569
Kıbrıs Müftüsü Hilmi Efendi	569
Fes Manzumesi.....	569
Gazel	570
Prizrenli Hacı Ömer Lütfi	570
Bilâd-ı Rumeli'ye Ziyâret-i Şâhâne	570
Üsküplü Sırrî	572
Enîn-i Hicret (Hicret İniltilisi)	572
Kerküklü Hıdır Lütfi	573
Kerkük.....	573
TÜRK DÜNYASINDAN YANSIMALAR	
Şecere-i Terâkime (Ebu'l-Gazi Bahadır Han)	575
Oğuz Han'ın Dünyaya Gelişi	576
Mahtumkulu (Firâki).....	577
Türkmenin	577
Âşık Bolmuşum.....	578
Manas Destanı (Kırgızlar).....	579
Manas'ın Dünyaya Gelişi.....	579
Köroğlu Destanı (Türkmen Varyantı).....	582
Göroğlu'nun Ortaya Çıkışı	582
Göroğlu'nun Evlenişi.....	584
Göroğlu'nun Yıldız Dağı'ndaki Bir Mağaraya Çekilmesi.....	584
Göroğlu ve Kırat'ın Ölümü.....	585
TEKKE EDEBİYATI	586
Sun'ullâh-ı Gaybî Divanı	586
İlahîler	586
Niyâzî-i Mısri Divanı	587
İlahîler	588
"Çıktım Erik Dalına" Şerhi (Niyâzî-i Mısri)	588

Rûhü'l-Mesnevî (İstanbul Hakkı Bursevî).....	591
Hasan Sezâyî Divanı	593
Gazeller.....	594
Eşrefoğlu Gazelinin Şerhi (Salâhaddin-i Uşşâki).....	595
Mârifet-nâme (Erzurumlu İbrahim Hakkı)	596
Gece-gündüz, Güneşin Secdeleri, Ay ve Güneş Tutulmaları	597
Yarıya Bölmenin Kolay Yolu	597
Nokta, Çizgi, Yüzey Ve Cisim.....	597
Kafa Kemiklerinin Bileşimi	598
Karın Adaleleri	598
Mektuplar (Erzurumlu İbrahim Hakkı).....	599
Hanımı Firdevs Hatun'a İstanbul'dan Yolladığı Mektup	599
Hanımı Fatime Hatun'a İstanbul'dan Yolladığı Mektup	600
ÂŞIK ŞİİRİ	602
Bayburtlu Zihni	602
Vardım ki Yurdundan Ayağ Göçürmüş	602
Bâd-ı Sabâ Selâm Söyle O Yâra	602
Yıkılmış Çadırların Göç Etmış Leylâ.....	603
Erzurumlu Emrah	603
Bir Nazenin Bana Gel Gel Eyledi.....	603
Gönül Gurbet Ele Çıkma	604
Tutam Yar Elinden Tutam.....	604
Dedim Dedi	604
Dadaloğlu	604
Kalktı Göç Eyledi Avşar İlleri.....	605
Severim Kıratı Bir de Güzeli.....	605
Turnam Gelir Katar Katar.....	605
Seyrânî	605
Eyvah Fukaranın Beli Büküldü	606
Eski Libas Gibi Âşıkın Gönlü	606
Hak Yoluna Gidenlerin.....	606
Ne Hikmettir Şu Dünyaya.....	606
İstanbul (Seyrederler Sarayından)	607
Sümmani	607
Ervah-ı Ezelde	607
Ya Ben Derdim Kime Şekva Edeyim	608
Gelmez Misiniz	608
Dinmez Ne Hikmettir Gözümün Yaşı.....	608
ALEVÎ-BEKTAŞÎ ŞİİRİ	609
Kul Himmet Üstâdım	609
Gâfil Gezme Şaşkın	609
Bugün Bize Pir Geldi (Tevhid)	609

Seyyâh Oldum Şu Âlemi Gezerim.....	610
Dertli	610
Şeytan Bunun Neresinde.....	610
Sâkiyâ Câmında Nedir Bu Esrar	611
Şarâb-1 Ledünden İçelden Beri.....	611
Gazel	611
Hitâb-1 Eleste Bezm-İ Ezelde	611
Ervâh-1 Ezelde Evvelki Safta	611
Edîb Harâbî	612
Devriye	612
Şathiye	612
Ey Zâhid Şarâba Eyle İhtirâm.....	613
Sıdkî Baba (Pervâne)	613
Zülf-i Kâküllerin Amber Misali	613
Yandı Ha Yandı.....	614
Siyah Perçemlerin Hatem Yüzlerin.....	614
Devriye (Haydar Haydar)	614
HALK ANLATILARI	615
Köroğlu Destanı	615
Kenan Kolu	615
Bağdat Kolu.....	616
Hz. Ali Cenk-nâmeleri	618
Hayber Kalesi'nin Fethi.....	619
Kerem ile Aslı Hikâyesi	620
Ferhat ile Şirin Hikâyesi	622
Tahir ile Zühre Hikâyesi	624
Keloğlan	625
Sarıköz Efsanesi	630
ANONİM HALK EDEBİYATI	634
Atasözleri ve Deyimler	634
Alkışlar-Kargışlar	636
Gölge Oyunu (Karagöz)	639
Abdal Bekçi Oyunu (Mukaddime)	640
Ferhad ile Şirin Oyunu (Muhavere)	641
Yazıcı Oyunu (Fasıl)	642
Hamam Oyunu (Bitiş).....	643
Yıldız-nâmeler	643
Maniler	646
Bilmeceler	648
Ninniler	649
Halk Türküleri	650
Çanakkale Türküsü.....	651

Drama Türküsü	652
Plevne Türküsü.....	653
Sarı Gelin Türküsü.....	654
Sivastopol Türküsü.....	655
Yemen Türküsü.....	656
Mezar Taşı Edebiyatı	657
Özbekler Tekkesi Şeyhi İbrahim Edhem Efendi'nin Rıza Tevfik Tarafından Kaleme Alınmış Mezar Kitabesi.....	659
ANADOLUDA KADER ORTAKLIĞI	661
Kutsal Ruh'un Kavalı (Nusaybinli Süryani Mor Efrem).....	661
Yararlı Genel Öğütler.....	661
Allah'ın Bizleri Önemsemesi ve Bizlerin de Onu Düşünmemiz.....	662
İnsanların Boş Düşünceleri ve Hayalleri	663
Duyguların Korunması Mor Efrem'in Özel Namazı	663
Akabi Hikâyesi (Vartanyan)	664
Fırtına	664
Temaşa-i Dünya ve Cefâkâr u Cefakeş (Evangelios Misailidis).....	668
Halisane Aşk u Muhabbet ile Namizetlendiğim Beyanında	668
Tarihte Mardin (Hanna Dolebeni)	671
Osmanlı Devrinde Mardin (1514-1621).....	672
Mardin Mutasarrıfları.....	673
Büyük Kumandan Mustafa Kemal Paşa'nın Mardin'e Gelişi	675
Şark Yıldızı Kevkeb Medinho (Naum Faik)	675
Şevk-i Vatan	675
Süryani medreseleri	676
Onlar Ne İstiyor, Biz Ne İstiyoruz?	677
Saçılmış İnciler (Hanna Dolabeni).....	678
Yazar ve Bilginlerin Yaşam Öyküleri	679
Anatol (Karamanlı) Türküleri (Stavros Stavridis).....	681
İstampol Yolu.....	682
Ayağına Geyer Mavi Çorabı	682
Sabahın Seher Vaktında	682
KAYNAKÇA	683
DİZİN	698

EDİSYON NOTLARI

- Her seçki öncesi ilgili metnin özelliği, tarihî-edebedî değeri ve etkilerini konu alan kısa bir izah sunulmuş, müellif/şair biyografileri mümkün olduğu kadar kısa bir şekilde dipnotlarda verilmiştir.
- Seçki sıralamalarında varsa telif tarihi, yoksa müellif vefat tarihine dayalı kronoloji gözetilmiştir.
- Seçki başlıkları, aynı adlı eserin bütün olarak seçkiye dâhil edildiği anlamını taşımaz.
- Seçkiler, eğer alıntılanan kaynağında Türkiye Türkçesi ile neşredilmemişse hazırlayanlar tarafından dil içi aktarımı ya da tercümesi yapılarak kullanılmıştır.
- Manzum metinler, sanat değeri taşıyan kimi klasik dönem nesirleri ve ferman, hüküm, ruhsat, fetva gibi resmî evraktan bazılarında, okuyucunun dil zevki ve bilinci gözetilerek klişe kullanımlar ve sanat derinliği korunmuş; aktarımlarının hemen yanında özgün biçimleriyle de seçkiye dâhil edilen bu bölümler eğik harflerle belirlenmiştir.
- Seçkiyi hazırlayan isim/isimler, seçkinin hemen peşinden {...} ile gösterilmiştir. Hazırlayanın adı soyadı bulunmayan seçkiler ilgili Bölüm Danışmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Seçki kaynağı, seçki öncesi verilen izah bölümünde gösterilmiş, sayfa numaraları seçki sonrasında kaydedilmiştir. Birden fazla eseriyle seçkiye dâhil olan isimlerde seçki kaynakları, her seçki sonrasında ayrı ayrı gösterilmiştir.
- Seçki başlığı olarak klasik dönemde eser adları, birey bilincinin ve matbuatın geliştiği yenileşme döneminde ise müellif adı kabul edilmiştir.
- Farklı eserleriyle farklı başlıklar altında seçkiye giren isimlerin biyografileri ilk geçtikleri yerde verilmiş; diğer yerlerde buraya gönderme yapılmıştır.
- Seçki künyelerinde yayınevi adlarından sonra gelen Kitap, Kitabevi, Yayınları, Yayınevi vb. sözcükler ile C. (Cilt), S. (Sayı), s. (sayfa) kısaltmaları kullanılmamıştır.

KISALTMALAR

A.DVN.DVE.d.	: Bab-1 Asafi Divan-1 Hümâyûn Düvel-i Ecnebiye Kalemi
A.DVN.MHM.d.	: Bab-1 Asafi Divan-1 Hümâyûn Sicilleri Mühimme Defterleri
A.DVNS.NMH.d.	: Bab-1 Asafi Divan-1 Hümâyûn Sicilleri Name-i Hümâyûn Defterleri
A.MKT.MVL	: Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Vala Evrakı
A.VRK	: Sadaret Evrak Kalemi Evrakı
AE. SSLM.III	: Ali Emiri Selim III
AE.SMHD1	: Ali Emiri Mahmud I
AE.SMMD1	: Ali Emiri Mehmed I (Çelebi)
AKMY	: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları
ATÜ	: Atatürk Üniversitesi
AÜ	: Ankara Üniversitesi
AÜSBF	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜY	: Ankara Üniversitesi Yayınları
BEO	: Babıali Evrak Odası Evrakı
bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BÜY	: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
C.ADL	: Cevdet Adliye
CB	: Cevdet Belediye
çev.	: Çeviren
DBİA	: Doğuştan Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
der.	: Derleyen
DH.SAİD.d.	: Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahval Defterleri Fihristi
DH.SYS	: Dahiliye Nezareti Siyasi Kısım Evrakı
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİBY	: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
DİRY	: Diyanet İşleri Reisliği Yayınları
DT	: Doktora Tezi

DTCFD	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
DTTDY	: Diyarbakır'ı Tanıtma ve Turizm Derneği Yayınları
ed.	: Editör
EÜ	: Ege Üniversitesi
EÜY	: Erciyes Üniversitesi Yayınları
EV.d.	: Evkaf Defterleri
GÜ	: Gazi Üniversitesi
HAT	: Hatt-ı Hümayûn
haz.	: Hazırlayan
IRCICA	: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
İ.DUİT	: İrade Dosya Usulü
İ.MMS	: İrade Meclis-i Mahsus
İBBY	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları
İFCY	: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayını
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
İÜEF	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
İÜEFD	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
İÜEFY	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
İÜİFM	: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası
İÜTDED	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
İÜY	: İstanbul Üniversitesi Yayınları
KBY	: Kültür Bakanlığı Yayınları
KTBY	: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
MEBY	: Milli Eğitim Bakanlığı
MGTD	: Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği
MİL.E	: Milli Emlâktan Devralınan Belgeler
MŞH.FTV	: Fetvalar
MÜ	: Marmara Üniversitesi
MÜY	: Marmara Üniversitesi Yayınları
nşr.	: Neşir
OTAM	: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi ve Araştırma ve Uygulama Merkezi
sad.	: Sadeleştiren

SCÜY	: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları
ŞD	: Şûrâ-yı Devlet
TAED	: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
TATAV	: Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları
TDEA	: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
TDKY	: Türk Dil Kurumu Yayınları
TEİS	: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
TEVY	: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları
thk.	: Tahkik
TİBKY	: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TOBBY	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını
trc.	: Tercüme
TRT TSMR	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Türk Sanat Müziği Repertuarı
TS.MA.	: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TTKY	: Türk Tarih Kurumu Yayınları
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
TVYY	: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
UÜY	: Uludağ Üniversitesi Yayınları
vr.	: Varak
Y.EE	: Yıldız Esas Evrakı
YEKY	: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları
YLT	: Yüksek Lisans Tezi
yty.	: Yayın Tarihi Yok
yyy.	: Yayın Yeri Yok

HUKUK, MALİYE, BÜROKRASİ VE
RESMÎ YAZIŞMA GELENEĞİ

Ramazaniye Dağıtımı Hakkında Hüküm

Osmanlı devlet geleneği elbette farklı menşelere istinat eden bir kısım âdet ve gelenekleri de bünyesinde barındırmakta idi. Bu âdet ve geleneklerin bazıları kadim hayat tarzlarının ürünü, bazıları Anadolu'da hüküm süren geçmiş imparatorluklara ait âdet ve uygulamaların Türk ve İslam kimliğine uyarlanmış hâli idi. Devletin âdet ve geleneklerinin önemli bir kısmı da hiç şüphesiz İslami birtakım uygulamalarla ilişkilendirilmiş ve sultanın gücünün ahaliye ve devletin paydaşlarına çok zaman birer lütuf kabilinden gösterilmesi suretiyle icra edilmiştir.

Devlet her zaman birtakım âdet ve merasimleri kendi şanı ve şevketiyle orantılı olarak sergiler. Orta ve yeni-yakın çağların devlet geleneğinde muhtelif vesileler ile tatbik edilen hediye ve hediyeleşme de bu cümledendir. Muharremiye (bkz. Muharremiye Dağıtımı Hakkında), ıydiye, kurbanlık vb. hediyelerin, Osmanlı merkez yönetimince, kamu bürokrasisinde bazı görevlilere, özellikle İstanbul'da bulunan meşayih zümresinden bazısına, Anadolu'da kutsal kabul edilen muhtelif merkezlere gönderildiği görülmektedir. Bu hediyeler zaman zaman herhangi bir özel güne istinat etmeksizin, yıllık bir âdet ya da âdet-i kadîme şekilde gönderilebilmekte idi. Safevi devletinin kuruluşundan önce Osmanlı yönetiminin her yıl Erdebil dergâhına âdeta aksatmaksızın Çerağ Akçesi adıyla gönderdiği hediyeler de bu konunun erken örneklerinden biridir. Hediye adı altındaki söz konusu ödemeler öylesine kanıksanmıştır ki belli dönemlerde bu hediye'nin aksaması şikâyetleri de beraberinde getirmiştir. 6 Ocak 1639 tarihli aşağıdaki belge, Ramazaniye'nin gecikmesi üzerine yapılmış şikâyeti ve bu paranın ödenmesine dair alınmış devlet kararını içermektedir.

Edirne kadısına hükm-i şerîf yazıla ki;

Mahrûsa-i Edirne'de vâki sarây-ı âmire'nin matbah hüddâmlarından beş nefer usta ve bir nefer kilârcı ve bir nefer helvacı ki cümle yedi nefer kimesneler dîvân-ı hümâyûnuma 'arz-ı hâl gönderüb kânûn-ı kadîm üzere her Ramazân-ı şerîfde beşeryüz akça Ramazâniyelik ta'yîn olunub her sene emîn olanlardan alınagelmiş iken hâlâ emîn olan vermekte ta'allül eder kadîmden olıgeldüğü üzere verilmek bâbında emr-i şerîf ricâ eylediklerinde hazîne-i âmirede mahfûz olan baş muhâsebe defterlerine nazar olundukta mahmiye-i Edirne'de hassa harc emini olanların muhâsabelerinde her nefer başına beşer yüz akça Ramazanlık ta'yîn olunduğu mestûr ve mukayyed bulunup kânûn-ı kadîm üzere verile deyu emr-i şerîf verilmek fermân olunmağın bâlâda mestur olan yedi nefer matbah hüddâmiuna senede beşer yüz akça ramazanlıkları olıgeldüğü üzere verilüb min ba'd inâd ve muhâlefet ettirilmeye deyu mâliyeden vech-i meşrûh üzere emr-i şerîf yazılmak için tezkere verildi tahrîren fi gurre-i Ramazan sene 1048. [BOA. MAD. 2772, 94]